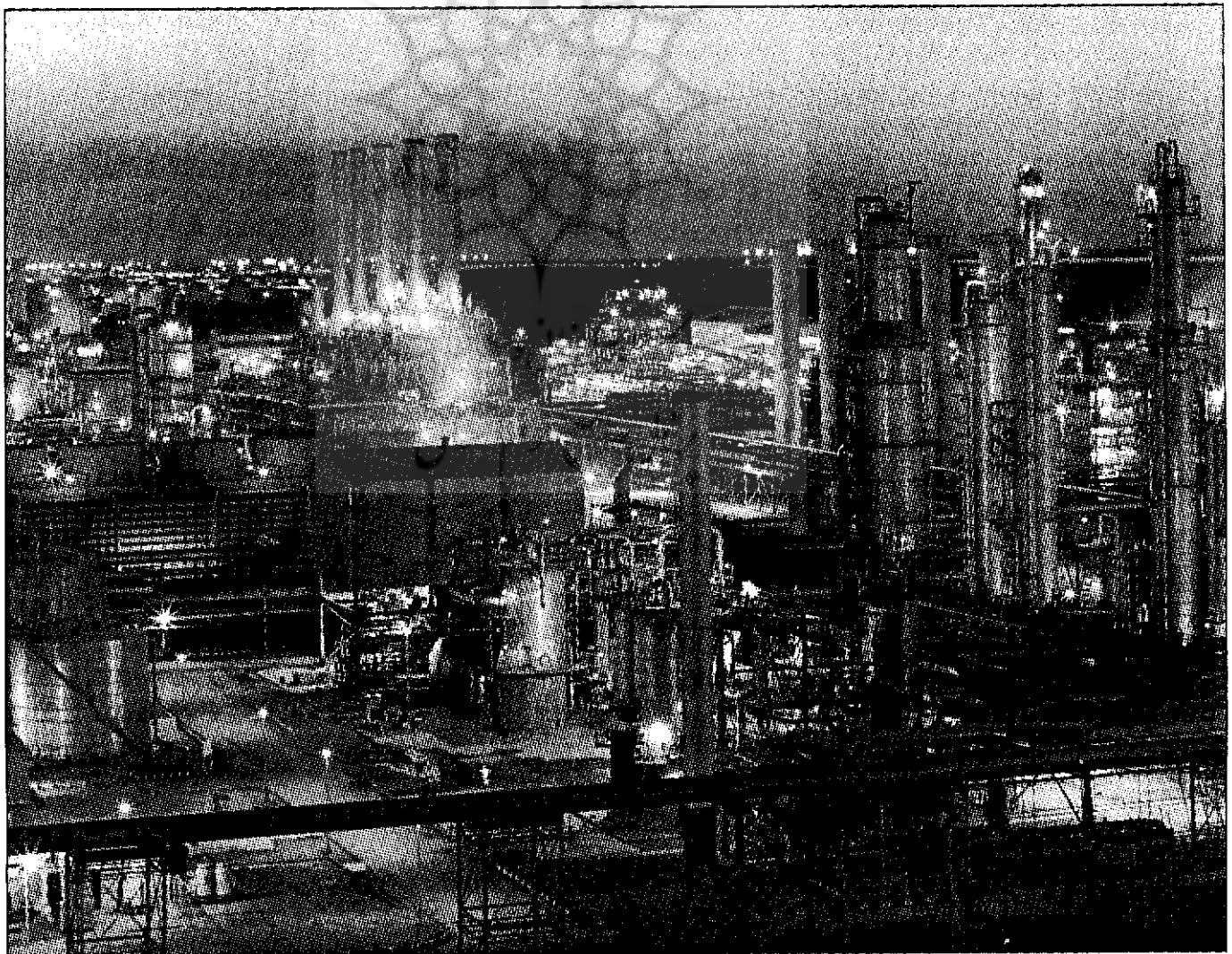
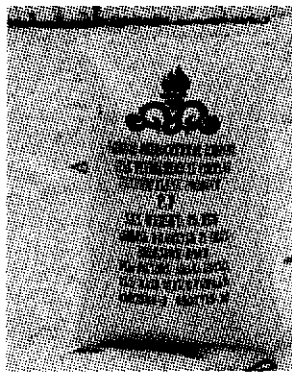

صنعت پتروشیمی خاورمیانه در سال ۱۳۷۷ با دو رویداد تلخ سقوط قیمت‌ها و فروریختن بازارهای عمده خاور دور مواجه بود. در واقع سال گذشته برای صنعت پتروشیمی کابوسی بود که شرکتها امیدوارند هرگز تکرار نگردد. چراکه برخلاف پیش‌بینی افزایش تقاضا در این سال، بروز آثار کامل بحران مالی آسیا، سطح فروش در این کشورها را به حداقل کاهش داد. در این شرایط، تولیدات حاصل از بهره‌برداری از ظرفیت‌های جدید در خاورمیانه که عمدتاً بر پایه انتظار افزایش تقاضا در آسیا صورت گرفته بود، در بازار سرگردان ماند.

مدیران بازاریابی شرکتهای پتروشیمی در کوشش خود برای فروش این محصولات، اروپا را مناسب تشخیص دادند که البته سطح قیمت‌ها در بازارهای این منطقه نیز در نقطه حداقل خود قرار داشت. لذا علاوه بر سایر مشکلات، از دست دادن مزیت قیمتی توسط

نگاهی به آخرین وضعیت صنایع پتروشیمی در خلیج فارس

نفت، شرکتهای آمریکایی و اروپایی استفاده کننده از ماده خام پایه نفتا، از مواد خام ارزاتری برخوردار شدند و به همین دلیل شرکت صنایع پایه سعودی (sabic) که تاکنون بزرگترین تولیدکننده در منطقه خاورمیانه و عاملی مهم در بازار جهانی این صنعت بوده است، موقعیت ممتاز خود را در بکارگیری اتان برای فرآوری اتیلن از دست داد. اما به هر حال، بهبود قیمت نفت در سال جاری موجب خواهد شد که وضعیت کم کم به حالت قبل برگردد. در ارتباط با زنجیره تولید نیز وضعیت مشابهی وجود داشته است. در واقع در حالیکه هزینه نقدی تولیدات پلی اتیلن خطی سبک (LLDPE) توسط تولیدکنندگان خاورمیانه‌ای در شرایط قیمت‌های متوسط نفت بسیار کمتر از هزینه رقبای اروپایی آنها است، در سال گذشته در اثر تضعیف قیمت نفت در بازارهای جهانی، این برتری از بین رفت و شرایط حتی به نفع تولیدکنندگان اروپایی تغییر یافت، بنحوی که آنها توانستند تولیدات خود را به قیمت پایین‌تر از قیمت تحویلی شرکت‌های خاورمیانه‌ای، عرضه کنند. اما در سال جاری با افزایش مجدد قیمت نفت خام این وضعیت تا حدود زیادی بهبود یافته و قدرت رقابتی این منطقه به میزان قابل توجهی احاده شده است. بنابراین ملاحظه می‌شود که عرضه محصولات پتروشیمیایی منطقه خاورمیانه و بخصوص خلیج فارس در قیمت‌های پایین نفت، قدرت رقابت خود را به میزان زیادی از دست داده و شکننده به نظر می‌رسند و این وضعیت همواره به عنوان خطری بالقوه منطقه خاورمیانه و خلیج فارس را تهدید می‌کند.

راهها به کارگیری فن‌آوریهای نوین کشورهای توسعه یافته برای منطقه خلیج فارس با دارا بودن بیشترین منابع نفت و گاز جهان خواهد بود.

تفاوت تولید فرآورده‌های پتروشیمیایی در خلیج فارس و جهان

با آنکه صنعت پتروشیمی یک فعالیت اقتصادی جهانی است، اما تفاوت‌های شدید منطقه‌ای در این صنعت مشاهده می‌شود که به چگونگی مواد خام مورد استفاده مربوط می‌شود. در اروپا صنعت مذکور بر پایه ماده خام نفتا (Naphtha) و در خاورمیانه و بخصوص حوزه خلیج فارس بر مبنای گاز اتان (Ethane) قرار دارد. از این رو اروپا به هنگام کاهش بهای نفت، به موازات کاهش قیمت محصولات تصفیه شده شاهد تنزل قیمت مواد خام مورد مصرف است. حال آنکه رقبای آنها در خاورمیانه از این مزیت برخوردار نبوده و متعهد قراردادهای بلندمدت خرید اتان به قیمت تثبیت شده هستند. به عنوان مثال در طول سال ۱۳۷۵ (۱۹۹۶ میلادی) که قیمت‌های نفت در سطح خوبی قرار داشت، صنایع پتروشیمی خاورمیانه در هر تن ۱۵۰ تا ۱۸۰ دلار از این بابت در مقابل رقبای اروپایی خود مزیت نسبی داشتند.

سال گذشته به دلیل پایین آمدن بهای

برخلاف اروپا که به هنگام

کاهش بهای نفت، از تنزل

قیمت مواد خام مورد مصرف

بهره می‌برد کشورهای خاورمیانه

متعهد قراردادهای بلندمدت خرید

اتان به قیمت تثبیت شده هستند

تولیدکنندگان حوزه خلیج فارس در بازار شدیداً رقابتی اروپا نیز مطرح بود.

در این شرایط، شرکتهای تولیدکننده محصولات پتروشیمی در منطقه خلیج فارس، کاهش قیمت بین‌المللی نفت خام را به عنوان عامل اصلی وضعیت نامطلوب این صنعت قلمداد می‌کردند اما در سال جاری با بهبود مجدد قیمت‌های جهانی نفت خام، فضایی آکنده از خوشبینی بر صنعت پتروشیمی خاورمیانه بخصوص حوزه خلیج فارس حاکم شد. بنابراین اظهار بعضی از کارشناسان سال جاری، سال رونق و رواج پتروشیمی نبود اما اوضاع نسبت به سال گذشته خیلی بهتر شده است.

از ابتدای سال جاری افزایش بهای نفت موجب افزایش هزینه مواد خام مصرفی در این صنعت شد و همین امر باعث شد تا تولیدکنندگانی که به نسبت از هزینه تولید پایین‌تری در میان کشورهای خاورمیانه برخوردار هستند بار دیگر از امتیاز بالاتری بهره‌مند شوند. با اینحال تحلیلگران معتقدند که موضوع تأخیر زمانی عامل مهمی در این صنعت به شمار می‌رود. میزان افزایش بهای فرآورده‌های پتروشیمی هنوز هم کمتر از افزایش بهای نفت است. در نتیجه، برخی از تولیدکنندگان هنوز مجبورند از هزینه‌های خود بکاهند. در جریان افزایش قیمت فرآورده‌های پتروشیمی، بطور حتم، تولیدکنندگان خاورمیانه و بخصوص حوزه خلیج فارس که از مواد خام ارزاتری استفاده می‌کنند، بیش از همه به منافع حاصل از این روند دست می‌یابند. به عقیده ناظران بازار با احیاء رشد اقتصادی هرچند ملایم در آسیا، انتظار آغاز روند صعودی قیمت فرآورده‌های پتروشیمی در سال ۲۰۰۰ و به اوج رسیدن آن در سالهای ۲۰۰۳-۲۰۰۰ وجود دارد. البته پس از آن مجدداً سالهایی سخت فرا خواهد رسید و تولیدکنندگان مجبور به تقلیل شدید هزینه‌های خود خواهند شد. بی‌تردید برای تقلیل هزینه‌های تولید یکی از موثرترین

یا "تصاحب" شرکتهای دیگر را جهت افزایش کارایی و کاهش هزینه‌های خود در پیش گرفته‌اند، عکس‌العمل کشورهای حوزه خلیج فارس در برابر این وضعیت ناهمگون بوده است.

شرکت صنایع پایه سعودی (sabic) با یک فرآیند سازماندهی مجدد سیستم تولیدی خود، فعالیتهای تولید پتروشیمی خود را به ۵ حوزه استراتژیک محدود کرده تا بر انواع کمتری از تولیدات تمرکز یابد. شرکت صنایع پتروشیمی کویت (PIC) درصدد تجدید ساختار داخلی است ایران نیز در فاز دوم و سوم برنامه توسعه خود ترکیبی از مواد پایه و بعضاً محصولات تخصصی راد برنامه دارد. در این رابطه، برخی از تحلیل‌گران معتقدند که در صورت انجام ندادن یک رشته اصلاحات اساسی و عدم حرکت از تولیدات پتروشیمی پایه به سوی اقلام خاص و پیچیده، منطقه خلیج فارس در سالهای آتی، دچار وضعیت نامطلوب مشابه سال گذشته خواهد شد.

نگاهی به وضعیت پروژه‌های در دست اجرای منطقه خلیج فارس

بر اساس مطالعات انجام شده منطقه خلیج فارس توان زیادی برای جذب سرمایه در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی دارد چرا که این منطقه بزرگترین ذخایر شناخته شده نفت

را در جهان دارا می‌باشند (حدود ۶۲ درصد). همچنین کل ذخایر جهان بیشترین ذخایر گاز طبیعی جهان (حدود ۳۰ درصد) در همین منطقه قرار دارد. از طرفی کشورهای حاشیه خلیج فارس امکانات لازم را برای افزایش درآمد خود از فرآورده‌های نفتی بوسیله بکارگیری صنایع پتروشیمی دارا می‌باشند. بعلاوه اکثر کشورهای مزبور نقدینگی کافی برای سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بزرگ را به صورت نسبی در اختیار دارند.

بنابراین اتخاذ تدابیر لازم برای سرمایه‌گذاری در طرحهای پتروشیمی خواه از طریق دولتی و یا مشارکت بخش خصوصی و حتی جذب سرمایه‌های خارجی ضروری است. اما آیا سرمایه لازم برای اجرای پروژه‌های در دست اجرای صنایع پتروشیمی در این منطقه تأمین خواهد شد؟ بر اساس مطالعات انجام گرفته تأمین مالی طرحها از طریق سرمایه‌گذاری ملی (دولتها)، سرمایه‌گذاری خارجی و سهم مشارکت اوراق بهادار (بورس) است که بر اساس پیش‌بینی‌ها سهم بورس بیش از دو بخش دیگر است. بدین ترتیب اهمیت و نقش محوری سرمایه‌های کشورهای منطقه و خارجی برای این بازار کاملاً مشخص می‌شود. در منطقه خلیج فارس بهره‌برداری از پروژه‌ها و انعقاد قراردادهای اجرای طرحهای پتروشیمی با

توجه به فراهم بودن مواد خام مصرفی این صنعت، سطح هزینه‌ها، امکانات زیربنایی و مسجاری ارزان توزیع، واجد جاذبه‌های چشمگیری است. ابوظبی در سال ۲۰۰۲ به عنوان جدیدترین دولت منطقه وارد بازار جهانی پتروشیمی شده و محصولات خود را به بازارسرازی خواهد کرد. در کشور قطر، با توجه به ذخایر غنی گاز، موضوع انعقاد قرارداد ۸۰۰ میلیون دلاری دومین مجتمع پلی‌اتیلن با ظرفیت کلی سالانه حدود یک میلیون تن، از اولویتهای این کشور است. با توجه به امکانات خوب قطر در زمینه فعالیتهای پتروشیمی این کشور در نظر دارد فعالیتهای ثانویه پتروشیمی را نیز از طریق همکاری با کشورهای اروپایی آغاز نماید. در کویت، شرکت PIC درصدد ادامه تولید کودشیمیایی و نیز دایر کردن کارخانه‌های تولید پلی‌اتیلن، مواد آروماتیک و اتیلن گلیکول است.

شرکت (sabic) عربستان، نیز در تلاش برای مقابله با کساد بازار صادراتی، برنامه‌های جدی در جهت تغییر سیاست تولید انبوه محصولات شیمیایی عمومی به محصولات گران‌قیمت و تخصصی دارد و در این راستا دو فقره از طرحهای تولید عمومی خود را کنار گذاشته است. در جدول یک آخرین وضعیت طرحهای صنایع پتروشیمی کشورهای منطقه خلیج فارس به تفصیل آورده شده است.

جدول یک - پروژه‌های پتروشیمی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (GCC)

مشتری	پروژه	تولید (تن در سال)	هزینه (میلیون دلار)	وضعیت
کویت				
شرکت صنایع پتروشیمی (PIC)	کارخانه تولید آروماتیک‌ها	بنزن، زایلین، پارازایلین	۱۲۵۰	در انتظار موافقت شرکت نفت کویت
	تبدیل کارخانه آمونیاک به متانول	متانول	۱۴۰	
	طرح افزایش ظرفیت واحد	۶۴۰۰۰۰ اوره	—	در حال ارزیابی پیشنهادها در منطقه
	طرح تبدیل کارخانه آمونیاک به میزان ۳۰۰۰۰۰ تن به متانول	۷۳۰۰۰۰ متانول	—	پیشنهاد مناقصه ارائه شده است
	افزایش ظرفیت یک کارخانه آمونیاک به میزان ۱۰ درصد	۳۲۰۰۰۰ آمونیاک	—	پیشنهاد مناقصه توسط EPC
عمان				
دولت عمان	کارخانه اتیلن و پلی‌اتیلن در شمار	۴۵۰۰۰۰ اتیلن ۴۵۰۰۰۰ پلی‌اتیلن	۱۳۰۰	در مرحله تصمیم‌گیری، ادامه کار هنوز منوط به انصراف BPAmoco است
شرکت کودشیمیایی عمان و هند	کارخانه کودشیمیایی در سور	۱/۴ میلیون اوره	۱۰۰۰	ساختار عملیات تغییر کرده، مشکلات مالی ناسه‌ماهه دوم سال ۲۰۰۰ مرتفع می‌شود.
		۳۳۰۰۰۰ آمونیاک		پروژه در حال انعقاد قرارداد

قطر				
شرکت تسولیدکننده مواد افزودنی به سوخت (Qafco)	مسید متانول و مخلوط MTBE	MTBE ۶۱۰۰۰۰ ۸۲۵۰۰۰ متانول	۶۸۰	افتتاح در ۱۲ اکتبر سال ۱۹۹۹
شرکت وتیل فطر (QVC)	مجتمع اتیلن دی کلرید مسید	۱۷۵۰۰۰ اتیلن دی کلرید ۲۳۰۰۰۰ VCM ۲۹۰۰۰۰ سود سوزآور	۶۰۰	قرارداد مهندسی با گروه اود/تکنسی ایتالیا منعقد شده و در حال اجرا است. پروژه تا اواسط سال ۲۰۰۱ به پایان خواهد رسید.
مجتمع شیمیایی قطر (Q-chem)	یک مجتمع پلی اتیلن جدید در مسید	۵۰۰۰۰۰ اتیلن ۴۵۰۰۰۰ پلی اتیلن سبک و سنگین ۱۲۷۰۰۰۰ هگگزین	۸۵۰	تأمین مالی به میزان ۷۵۰ میلیون دلار تکمیل شده است قرارداد BPC به وسیله Technip و KelloggBro مرحله اجرایی رسیده است. گروه اصلی قرارداد فرعی اخیراً پیشنهاد مناقصه را داده‌اند که تا اوایل ۲۰۰۲ تکمیل خواهد شد.
Q-GPC/ EniChem	مسید تلوثن دی ایزو سیانات	۱۰۰۰۰۰ تلوثن دی ایزوسیانات	۲۵۰	در انتظار موافقت سهامداران مهندسی و ساخت در طول ۳۰ ماه کامل خواهد شد
رالفا اکلینن (QGPC)	هیدروژن زدایی از پروپان، پلی پروپیلن	۲۵۰۰۰۰	—	در حال حاضر در دست مطالعه است
گودشیمیایی قطر (Qafco)	توسعه کود شیمیایی مسید	۱۸۰۰ تن در روز آمونیاک ۲۴۰۰ تن در روز اوره	—	مطالعات بازار در مورد پروژه انجام شده است. به عنوان نمونه Qafco-۴ تصمیم نهایی در مورد اینکه آیا نتیجه بخش است یا نه برای سال ۲۰۰۰ پیش بینی شده است.
نواکمیال (QGPC)	مجتمع پتروشیمی رأس القان	—	—	در حال حاضر در مرحله تصمیم گیری و مباحثه است قدم بعدی امضای یک یادداشت تفاهم خواهد بود.
عربستان سعودی				
شرکت پتروشیمی یسنبوع عربستان سعودی (یانپت)	دومین کارخانه اتیلن کارخانه پلی پروپیل کارخانه اتیلن کلینکول کارخانه پلی پروپیلن واحد پیرولیز بنزن	۸۰۰۰۰۰ ۵۳۵۰۰۰ ۲۱۰۰۰۰ ۲۶۰۰۰۰ ۱۲۵۰۰۰	۳۰۰۰	پروژه در سال ۱۹۹۹ آغاز شده است.
شرکت پتروشیمی عربی	سومین پروژه القین: اتیلن پروپیلن	۸۰۰۰۰۰ ۲۷۵۰۰۰	—	در حال ساخت است و تا سال ۲۰۰۰ میلادی تکمیل خواهد شد
شرکت پتروشیمی شرقی (شرق)	سومین کارخانه اتیلن کلینکول از میان بردن نارسایی‌های دو کارخانه موجود LLDPE (پلی اتیلن خطی سبک)	۲۹۷۰۰۰ ۳۰۰۰۰۰ افزایش	۶۰۰ ۶۰۰	در حال ساخت است و تا سال ۲۰۰۰ میلادی تکمیل خواهد شد.
شرکت پتروشیمی عربستان (صدف)	کارخانه تولید مواد خوشبوکننده استیرن	۵۰۰۰۰۰	۲۰۰	در حال ساخت است و تا سال ۲۰۰۰ میلادی تکمیل خواهد شد. توسط foster weeler مهندسی و طراحی اولیه انجام شده است.
	مخلوط آروماتیکها	بر اساس ۵۲۰۰۰۰ تن در سال بنزن	۱۰۰۰	پیشنهاد مناقصه B00 در فصل چهارم سال ۲۰۰۰ صورت می‌گیرد.

شرکت متانول عربستان سعودی (الرازی)	چهارمین مرحله شیمیایی کارخانه متانول	۸۵۰۰۰۰	۲۲۰	تولید آزمایشی در سال ۱۹۹۹ آغاز شده است.
شرکت تولیدکننده کود شیمیایی عربستان سعودی (Safco)	افزایش ظرفیت تولید آمونیاک و اوره	۵۰۰۰۰۰ و ۶۰۰۰۰۰	۳۰۰	تا پایان ۱۹۹۹ کامل شده است.
شرکت پتروشیمی الجبیل (کیمیا)	کارخانه تولید اتیلن واحد (LDPE) اعمال بر عیسی تغییرات در ظرفیت (LLDPE)	۷۰۰۰۰ ۲۱۰۰۰۰ ۲۵۰۰۰۰	۴۰۰ — —	در حال ساخت است تا سال ۲۰۰۰ تکمیل می شود.
شرکت پتروشیمی اروپا سعودی (ابن ظهر)	واحد دوم پلی پروپیلن بهبود ظرفیت تولید پلی پروپیلن	۳۲۰۰۰۰ ۶۰۰۰۰-۴۰۰۰۰ افزایش	۳۰۰ —	در دست ساخت است، تکمیل تا ۲۰۰۰.
شرکت تصفیه آرامکو-سویل سعودی (samref)	واحد تولید پروپیلن	—	۲۰۰	هنوز درباره ادامه کار تصمیمی اتخاذ نشده است.
شرکت پتروشیمی شورون عربستان سعودی	مجموع تولید مواد خوشبوکننده آروماتیک مخلوط آروماتیک	۲۸۰۰۰۰ تن ۲۲۰۰۰۰ سیکلو هگزان	۶۵۰	تا پایان سال ۱۹۹۹ کامل شده است.
شرکت پتروشیمی یونیورسال (unichem)	کارخانه تولید کیومن	۲۶۰۰۰۰	—	در دست ساخت است
شرکت پلی پروپیلن (Teldene)	کارخانه تولید پروپیلن و پلی پروپیلن	۲۵۰۰۰۰	—	مهندسی و طراحی اولیه به وسیله تکنیمونت کامل می شود
شرکت ملی صنعتی کردن	کارخانه پروپان دی هیدروژنه کارخانه پلی پروپیلن	۴۵۰۰۰۰ ۴۵۰۰۰۰	۵۰۰-۵۵۰	مناقصه هادردست بررسی و ارزیابی است Ryntheon، PMC دارد و تا سال ۲۰۰۲ کامل خواهد شد.
شرکت تحسین	کارخانه MTBE	۹۰۰۰۰۰	۴۱۵	بنایه دلا پلی در سال ۲۰۰۰ به جریان می افتد
شرکت عربی توسعه شیلد	کارخانه تولید پنتان	—	۴۰	درخواست برای مجوز صنعتی در دست بررسی است
شرکت عربی توسعه صنعتی (Nama)	کارخانه مواد خوشبوکننده کلرین سود سوزآور	۳۰۰۰۰۰ اپی کلر هیدرین ۶۰۰۰۰ کلرین ۶۵۰۰۰۰ سود سوزآور	۱۰۰	قرارداد ساخت با کوب استیل منعقد شده است.
آرمکو سعودی	استخراج BOO زایلین و پروژه پردازش	—	۵۰۰	منتظر تصمیم گیری در مورد ادامه پروژه است
تثبيت کننده های خلیج کلف	افزودنهای آنتی اکسیدانت	۵۷۰۰	۵۰-۶۰	مناقصه هادردست ارزیابی و بررسی هستند
شرکت بین المللی پتروشیمیایی سعودی	متانول استیک اسید	۸۵۰۰۰۰ ۲۰۰۰۰۰	۲۳۰	مشتری مدیریت پروژه را در قرارداد تا سه ماهه اول سال ۲۰۰۰ تعیین می کند طرف مشارکت کننده در تکنولوژی بعداً مشخص می شود.
شرکت شیمیایی صنعتی پیشرفته کلف	بوئان دی آل مالیک انیدرید	۵۰۰۰ ۱۰۰۰۰	۲۰۰	مشتری قرارداد اولیه مهندسی را تعیین می کند. ساخت در سال ۲۰۰۲ بطور منظم شروع خواهد شد.
امارات متحده عربی				
شرکت پلی مر ابوظبی	مجموع پلی اتیلن رویس	۶۰۰۰۰ اتیلن ۴۵۰۰۰۰ LDPE/HDPE	۱۲۰۰	گروه Linda/Bechtel اتیلن را به پایان خواهد رساند. و Technimont ایتالیا طرح پلی پروپیلن را، مأموریت تا آخر ۲۰۰۱ به پایان خواهد رسید.
شرکت ملی نفت ابوظبی	کارخانه اتیلن دی کلراید رویس کارخانه پارازایلین رویس	۵۲۰۰۰۰ اتیلن دی کلراید ۴۲۰۰۰۰ سود سوزآور ۸۸۰۰۰۰	۵۰۰	پروژه در اکتبر ۹۹ لغو شد فاز یک ۴۴۰۰۰۰ تن در سال در حال مطالعه است.

منبع: نشریه مید، گزارش ویژه پتروشیمی، نوامبر ۱۹۹۹

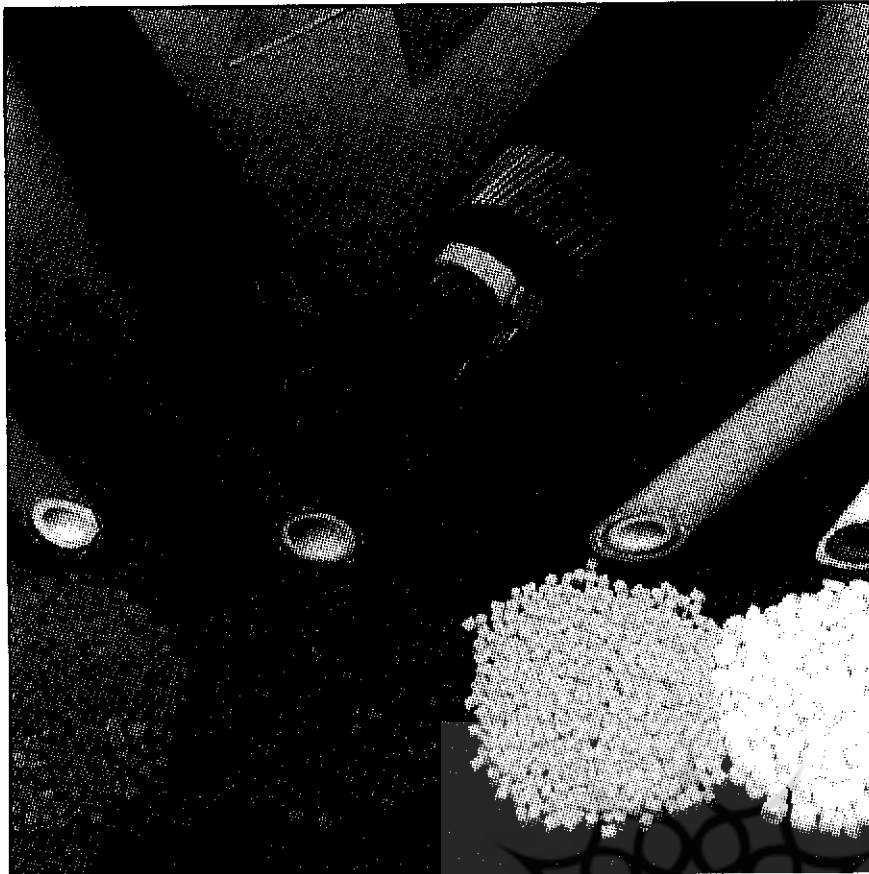
طرح‌های پتروشیمی ایران و برنامه‌های آینده

طی ده سال آینده بنا است که بخش پتروشیمی ایران تقریباً توسط شرکتهای خصوصی محلی و خارجی اداره شود و سرمایه‌گذاران قادر خواهند بود سهام پتروشیمی ایران را در بازارهای بورس بین‌المللی معامله کنند. مهندس نعمت‌زاده، رئیس شرکت ملی پتروشیمی ایران در این زمینه گفته است: ما تصمیم گرفته‌ایم تمام عملیات خود را خصوصی کنیم و فقط شرکت ملی پتروشیمی به عنوان شرکت مرکزی که دارای حداقل سهام است و در تولید هیچ دخالتی ندارد، باقی خواهد ماند.

شرکت ملی پتروشیمی طرحهای خود را در یک کنفرانس دو روزه در فروردین ماه، در تهران ارایه داد. در این کنفرانس که بیش از ۱۵۰ شرکت خارجی در آن حضور یافتند، مقامهای اقتصادی ایران پیام تقویت گسترش سرمایه‌گذاری خارجی را ارائه دادند. طرحهای توسعه بخش پتروشیمی در پنج مرحله تدارک دیده شده و قرار است تا سال ۱۳۹۰ (۲۰۱۳ میلادی) به پایان برسد. با پایان یافتن این طرحها قرار است مجموع تولیدات سالیانه فرآورده‌های پتروشیمی با دو برابر افزایش به رقم ۳۰ میلیون تن افزایش یابد.

شرکت ملی پتروشیمی در طرح راهبردی ۱۵ ساله خود، که در سال ۱۳۷۶ مطرح گردید، تجدیدنظر کرد تا یک منطقه ویژه جدید، به نام عسلویه که برای جا دادن مواد و ابزار و ماشین‌آلات حوزه گاز فلات قاره پارس جنوبی تدارک دیده شده بتوان بهره گرفت. تولید کل ده مرحله گاز پارس جنوبی ۲۵ میلیارد فوت مکعب گاز در روز، برای مصرف داخلی، صادرات و صنایع پتروشیمی است.

طرح راهبردی شرکت ملی پتروشیمی در پنج فاز اجرا می‌شود، که فاز اول و دوم قرار است تا سال ۱۳۸۴ تکمیل شود. فاز اول آن بنا بود تا پایان سال ۱۳۸۰ تکمیل شود که این برنامه در عمل اجرا نشد و فاز اول و دوم درهم ادغام شدند. سه فاز آخر راه برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی بر اساس معاملات بای‌بک (بیع متقابل) را بازمی‌گذارد. فاز سوم مستلزم سرمایه‌ای معادل هفت میلیارد و سیصد میلیون دلار است، در مرحله پیشنهاد مناقصه ساخت بین سالهای ۸۴-۱۳۸۰

باشد. پروژه‌های واگذار شده فاز یک و دو در سال گذشته میلادی منابع مالی مورد نیاز خود را بانکهای خارجی دریافت کرده‌اند و شرکت ملی پتروشیمی از این پس فاز سوم طرحها را دنبال خواهد کرد. فاز چهارم و پنجم هنوز بر روی کاغذ است و ممکن است در راستای پیشنهاد شرکت ملی پتروشیمی ایران در سال جاری مبنی بر بازنگری محصولات تولیدی در جهت خواست سرمایه‌گذاران بخش خصوصی دستخوش تغییرات زیادی شود. از طرفی خصوصی‌سازی که در رأس اولوئتهای شرکت ملی پتروشیمی قرار گرفته تاکنون نتایج چندانی به همراه نداشته است. از سال ۱۳۷۴ (۱۹۹۵) سهام بعضی از شرکتها مانند پتروشیمی آبادان، پتروشیمی خارک، اصفهان و... در بازار بورس تهران عرضه شده است ولی حتی این شرکتها هم بخش عمده سهامشان متعلق به شرکت ملی پتروشیمی و بانکهای تجاری و دولتی است.

بنابراین نحوه اجرای خصوصی‌سازی مدنظر شرکت ملی پتروشیمی به طور دقیق تاکنون مشخص نشده است. جداول ۲ و ۳ جزئیات فاز دوم برنامه راهبردی توسعه صنایع پتروشیمی که در واقع ترکیب فاز یک و دو قبلی است و فاز سوم آن را نشان می‌دهد:

است. برای فازهای چهارم و پنجم نیز به ترتیب ۲/۷ میلیون تن و ۲/۶ میلیون تن پیش‌بینی شده است. در مورد اجرای برنامه راهبردی شرکت ملی پتروشیمی نعمت‌زاده می‌گوید: هدفهای شرکت ملی پتروشیمی هدنهای قابل انعطاف هستند، اگر سرمایه‌گذاران بالقوه برنامه‌ریزها و الزامهای متفاوت در برابر بازار داشته باشند، شرکت ملی پتروشیمی نهایت سعی خود را برای تطابق با آنها بکار خواهد برد. وی افزود: ما در حال مشورت با سرمایه‌گذاران خارجی هستیم تا ببینیم آنها به تولید چه محصولی علاقه‌مند هستند. در سال جاری همچنین شرکت ملی پتروشیمی از بانک درسرزکلین ورث بنسون در لندن درخواست کرد تا یک مطالعه مشروح در مورد بازارهای مواد پتروشیمی انجام دهد.

عاملی که سرمایه‌گذاران خارجی آن را مهم تلقی می‌کنند آن است که عمل‌گرایی و انعطاف‌پذیری بیشتری در شرکت ملی پتروشیمی بوجود آمده است. به عنوان مثال سرمایه‌گذاران خارجی مایل نبودند، برنامه‌ریزی‌های ایران و الزامات برنامه پنج ساله، آنها را در قید و بند قرار دهد که این الزامات هم‌اکنون بنظر می‌رسد از بین رفته

جدول دو - برنامه استراتژیک توسعه صنایع پتروشیمی
 فاز دوم ۸۴-۱۳۸۰

نام طرح	نام محصول	ظرفیت (تن در سال)	نام منطقه
پتروشیمی فن‌آوران متانول خارک	متانول	۶۶۰۰۰۰	خارک
پارازیلین	پارازیلین	۱۸۰۰۰۰	بندر امام
MTBE اول	MTBE	۵۰۰۰۰۰	بندر امام
پتروشیمی امیرکبیر الفین ششم و هفتم ششم و هفتم	بنزین پیرولیز پلی اتیلن سبک خطی پلی اتیلن سنگین پلی پروپیلن اتیلن گلایکول‌ها بوتادین	۱۲۷۰۰۰ ۲۰۸۰۰۰ ۱۴۰۰۰۰ ۱۶۰۰۰۰ ۲۶۸۰۰۰ ۵۰۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی
پتروشیمی شهید تندگویان PTA/PET اول	PET گرید الیاف PET گرید بطری	۳۵۲۰۰۰ ۶۰۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی
پتروشیمی خوزستان پلیمرهای مهندسی	پلی کربنات رزین اپوکسی مایع رزین اپوکسی جامد	۲۵۰۰۰ ۶۰۰۰ ۴۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی
پتروشیمی فن‌آوران متانول سوم	متانول	۱۰۰۰۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی
پتروشیمی مشعل داران LAB اول	LAB	۵۰۰۰۰	بندرعباس
پتروشیمی بوعلی آروماتیک سوم	بنزن گاز مایع پارازیلین رافینیت برش سنگین برش سبک آروماتیک سنگین	۱۷۹۰۰۰ ۳۸۰۰۰ ۴۲۸۰۰۰ ۱۹۸۰۰۰ ۵۰۰۰۰۰ ۳۵۰۰۰۰ ۲۳۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی
پتروشیمی شهید تندگویان PTA/PET دوم	PET گرید الیاف PET گرید بطری	۲۳۵۰۰۰ ۱۸۰۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی

جدول سه - برنامه استراتژیک توسعه صنایع پتروشیمی
 فاز سوم ۸۴-۱۳۸۰

نام طرح	نام محصولات اصلی	ظرفیت (تن در سال)	منطقه اجرای طرح
آروماتیک چهارم	پارازیلین ارتوزیلین بنزن	۷۲۷۰۰۰ ۱۰۰۰۰۰ ۷۲۰۰۰۰	عسلویه
متانول چهارم	متانول	۱۰۰۰۰۰۰	عسلویه
پتروشیمی مارون الفین هشتم	پلی اتیلن سنگین و پلی اتیلن سبک خطی پلی پروپیلن	۷۰۰۰۰۰ ۳۰۰۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی
پتروشیمی عسلویه الفین نهم	پلی اتیلن سبک خطی	۱۴۰۰۰۰۰	عسلویه
الفین دهم	پلی پروپیلن آلفا الفین مونواتیلن گلایکول استایرن	۵۳۰۰۰۰ ۲۰۰۰۰۰ ۴۰۰۰۰۰ ۵۶۰۰۰۰	عسلویه

بررسی و جمع بندی

منطقه خاورمیانه پس از گذر از بحران قیمت نفت در سال گذشته شرایط بهتری را در سال جاری در بازارهای محصولات پتروشیمی پشت سر گذاشت. با این حال با توجه به تفاوت‌های تولید فرآورده‌های پتروشیمیایی در جهان و خاورمیانه به هنگام کاهش بهای نفت بازار محصولات تولیدی خاورمیانه شکننده و آسیب‌پذیر خواهد بود.

از طرفی محصولات پتروشیمیایی خاورمیانه و خلیج فارس به طور عمده محصولات پایه پتروشیمی بوده و صاحبان تکنولوژی و فن‌آوریهای نوین، تولید محصولات با ارزش افزوده بالا و تخصصی را در این منطقه تاکنون دنبال نکرده‌اند و بیشتر ترجیح داده‌اند که محصولات پایه پتروشیمی در این منطقه خریداری و سپس با استفاده از تکنولوژیهای پیشرفته آنها را به مواد تخصصی و ارزش افزوده بالا تبدیل کنند.

همچنین با توجه به پروژه‌های مصوب و آتی توسعه منطقه خلیج فارس و چشم‌انداز آتی مصرف بازار محصولات پتروشیمی، این منطقه نیاز به هماهنگی و برنامه‌ریزی داخلی واقع‌بینانه‌تری خواهد داشت. بی‌تردید در شرایط ناهمگون، کشورهای خاورمیانه و بخصوص کشورهای منطقه خلیج فارس به اهداف مورد نظر خود دست نخواهند یافت. از طرفی با کاهش تنش‌های سیاسی در این منطقه هم‌اکنون شرایط مساعد برای همکاری و تبادل در حوزه انرژی در این منطقه بیش از گذشته فراهم است. لذا چنانچه رقابت در زمینه انرژی‌های تجدیدناپذیر و همچنین تولید مواد پتروشیمی جای خود را به همکاری بدهد ارزش افزوده بالاتری نصیب اقتصاد هر کشور با توجه به امکانات، منابع و استعدادهای آن خواهد کرد. بعلاوه حضور در بازار مواد پتروشیمی در جهان مستلزم بکارگیری روشهای نوین بازاریابی و شناخت روشن و شفاف از تقاضای فعلی و برآورد تقاضای مصرف آینده است، لذا کشورهای این حوزه برای حضور موفق در بازار بین‌المللی این محصولات و بهره‌گیری از آن جهت رشد اقتصاد ملی خود، نیازمند به بکارگیری صحیح و به‌موقع آن هستند تا بتوانند قابلیت‌های بالقوه را به شکل مطلوب در شرایط فعلی به بالفعل تبدیل

کنند.

همچنین گزینه استفاده از مواد تولیدی پتروشیمی در توسعه صنایع پایین‌دستی در داخل کشورهای منطقه با توجه به شرایط و توان جذب هر کشور بخصوص در مورد ایران نیز از موارد قابل توجه و تعمق بیشتر است و شکل‌دهی لازم به آن می‌تواند منافع اقتصادی قابل توجهی را به همراه داشته باشد که امید است در برنامه‌ریزیهای سطوح مختلف این بخش، بیش از پیش مدنظر قرار گیرد.

منابع و مراجع:

1. Special report petrochemicals, "Dow the go", Meed, No 52, 25 Dec 1998
2. Special report petrochemicals, "Over the worst", Meed, 4 June, 1999
3. Special report petrochemicals, "Calm after the storm", Meed, 19 Nov 1999
4. Special report petrochemicals, "IRAN, Foreign money will found a new giant", Meed, 19 Nov 1999
- 5- گزارش نشریه مید درباره مواد پتروشیمی، ترجمان اقتصادی، شماره ۵۱، اردیبهشت ۷۸
- 6- ۳۹ پروژه در حال اجرا تا سال ۲۰۰۳، ترجمان اقتصادی، شماره ۲، خرداد ۷۸

محصولات پتروشیمیایی خاورمیانه و خلیج فارس

به طور عمده محصولات پتروشیمی بوده و صاحبان تکنولوژی و فن‌آوریهای نوین، تولید محصولات با ارزش افزوده بالا و تخصصی را در این منطقه تاکنون دنبال نکرده‌اند

چنانچه رقابت در زمینه انرژی‌های

تجدیدناپذیر و همچنین تولید مواد پتروشیمی جای خود را به همکاری بدهد ارزش افزوده بالاتری نصیب اقتصاد هر کشور با توجه به امکانات، منابع و استعدادهای آن خواهد کرد